

ТЫЗЭКЬОТМЭ — ТЫЛЪЭШ!

Адыгэ Макъ-

БЭДЗЭОГҮМ И 27-Р — АДЫГЕИМ
КЪЭРАЛЫГЬО ГҮЭПСЫКІЭ ИЭ ЗЫХҮГЬЭ МАФ

1923-РЭ ИЛЬЭСИМ
ГҮЭТХАПЭМ
КЫШЧЕГЭЖКАГАЭУ КЫДЭКСИ

№ 132 (22581)

2022-РЭ ИЛЬЭС

БЭРЭСКЭЖЬЙИ
БЭДЗЭОГҮМ И 27-РЭ

ОСЭ ГҮЭНЭФАГЬЭ ИИЭП
КЫХАТЫУТЫГХЭР ҮКИ
НЭМҮКІ КҮЭБАРХЭР ТИСАЙТ
ИЖҮҮГҮӨТЭШТХ
WWW.ADYVOICE.RU

6 +

Адыгэ Республикэм и Правительствэ игъэзет

Адыгеир къэралыгъо гъэпсыкІЭ иІэу зыщыІэр непэ ильэси 100 хъугъэ

Адыгэ Республикэм щыпсэухеү
лъытэныгъэ зыфэтшыхэрэр!
Тичыпілэгъу лъапілэхэр!

Тишольыр итарихъкіэ мэхъанашхо
зиэ хуугъэ-шагъамкіэ — Адыгеир къэралыгъо гъэпсыкіэ иэу зыщыэр ильэси
100 зэрэхъурэмкіэ тышьуфэгушо!

1922-РЭ ИЛЬЭСИМ БЭДЗЭОГҮМ И 27-М
АДЫГЕИМ РСФСР-М ХЭХҮЭРЭ Автономие
ИЭ ЗЭРЭХҮҮГҮЭР ТИЛЭНҮҮКЬО ГУПСЭ ИТА-
РИХ ИЧЭҮҮКІЭ УБЛАПЛ ФЭХҮҮГҮ, ЛЬЭПК
ЗЭФЭШХҮАФХУУ АЩ щыпсэухэрэм къа-
рыклощимкіи ащ мэхъанашхо илаг.

Гъэпсынымрэ хэхъоныгъэмрэ яхыгъэ
гъогушо лішэлэгүм къыклоц Адыгейим
къыклюгъ, щыненгъэм ильэнүүкю пстэум
ми зэхъокыныгъэшүхэр афэхъунхэмкіэ,
республикэм теплъэу иэр зэблэхъугъэ
хуунымкіэ бэ ащ къытыгъэр.

Непэ Урысые Федерацием и Прези-
дент, и Правительствэ, джащ фэдэу
Федеральнэ Зэлукіэм ялэпилэгъу хэльэу

экономикэм, социальнэ лъэнүүкъом
хэхъоныгъакіхэр афэхъунхэмкіэ бэ
зэшотхырэр. Владимир Путиним мэ-
хъанэшо зиэ стратегическэ шьэрлы-
хуу къыгъеуцухэрэр гъэцэклигъэ мэхъух,
промышленностым, зеконым, мэкью-мэ-
щым хэхъоныгъэ ашы, унаклехэр, гъо-
гулкіхэр тэгъэпсих, инвестициихэр
нахыбэу зэрэдгэфедэштхэм, тикъалэ-
хэм, типсэуплэхэм, тикъудажхэм ят-
пилэ нахышүү шыгъэним тадэлжээ.

Адыгеир ятлонэрэ ильэсисхэм хэхъэ
тапэккі хэхъоныгъэ ышынным тэгъэ-
психээгээ льэпсэ пытэ иэу. Ильэс 30-М
ехъугъэу Урысые Федерацием ишь-
олырэу ар щыт, гухэль шхъяаэу иэм
— Республиком ыкии ащ щыпсэурэ нэб-
гыраа пэпчъ щылэклэшүү ялэным ицыхъэ
зытельхъяау фэкло.

Лъытэныгъэ зыфэтшырэ
тичыпілэгъухэр!

Мы мэфэкышихом Адыгейим ифедэ
зыхэль юфшэнэу жыгъэцакіхэрэм пае

инэу тызэрэшшүүфэрэзэр къэтэо. Анахъэу
етланы тызэрэшээр тинахыжхэу, юф-
шэнэм иветеранхэу, тиеспублике
изкономикэ ылъапсэ зыгъэпташхэрэр,
непи аш чанэу зиахъ хэзышыхъэхэрэр
ары. Зэклэми ткъячлэ зэхэльмэ, ти-
республике инэкүгбэ шэгъуабэ тарихым
зэрэххяштхэм тицыхъэ тель.

Тыгү къыддеэу зэкэе республике
щыпсэухэрэм тафэлъало псаунгыгъэ
пытэ ялэнэу, зэгурьонхэу, шүүм щы-
мыкхэхэу, дунаир мамырэу посунхэу,
Адыгейимрэти Хэгъэгушо Урысыеимрэ
яфедэ зыхэль юфым гъэхъэгъакіхэр
щашынхэу!

Адыгэ Республикэм и Лышхъэу,
Урысые политическэ партииу
«Единэ Россиим» и Адыгэ шольыр
куутамэ и Секретарэу

КҮҮМПҮҮЛ Мурат
Адыгэ Республикэм и Къэралы-
гъо Совет — Хасэм и Тхаматэу
Владимир НАРОЖНЭР

Адыгэ Республикэм щыпсэу-
хэу, ихъакІхэу лъытэныгъэ
зыфэтшыхэрэр!

Зи Хэкужэ къэзигъээжыгъэм и
Мафэ фэгъэхыгъэ мэфэкыр 2022-РЭ
ИЛЬЭСИМ ШЫШХҮЭУМ И 1-М СЫХАТЬР
18.00-М ЗЫКЫНЫГЪЭМРЭ ЗЭГУРЫЫГЪЭМ-
РЭ ЯПЧАГУ ЩЫКЛЭШТ.

Мэфэк юфхъабзэхэмрэ концертимрэ
анэмүкіэу лъэпк художественэ ілпэшчи-
сэхэмкіэ къэгъэльэгъонхэр щылэштх,
зышлойгъохэм ахэм ащишхэр ащэфынхэ
альэкыщт. Концерт ужум адыгэ джэгү
щылэшт.

Юфхъабзэхэм шъуахэлэжьэнэу шъу-
кьетэгъэблагъэ!

Зыгорэкэ чыюпсым изытет къызы-
зэлахъэкіэ, мэфэк юфхъабзэхэр Адыгэ
Республике и Къэралыгъо филармоние
щылэштх.

Зэхэшэкло комитет

ЛЭШІГҮҮ ГЬОГҮ.

1922-рэ ильэсүм Адыгэ автоном хэкур зызэхашэм цыиф льэпкэ зэфэшхьяфыбэу щизэдэпсэухэрэм ящылэклэ-псэукэ зэхъокыныгъэхэр кыхильхъэгъаг, шхъяфитыныгъэ къзытыгъэ жыкъяшгэту афэхъугъаг.

Аш фэдэ мамыр щылакім кіещакіо фэхъугъэхэм, автоном хэкоу тызэрэшыгъэхэм зишүшігъэшхо хэлхэм ашыщ **Хъахъурэтэ Шыхъанчэрый Умар ыкъор.** 1922-рэ ильэсүм итыгъэгъээ мазэ Адыгэим и Советхэм яапэрэ хэку зэфэс къуаджэу Хъакурынхъаблэ щызэхаша, аш къышыублагъагу Адыгэ автоном хэкур щылээхъум, ар зэкімэ зэдаштэу хэку исполкомым итхаматэу агъэнэфэгъаг.

Хъахъурэтэ Шыхъанчэрые 1883-рэ ильэсүм мэлтильфэгъум и 28-м къуаджэу Хъаштыку дэс мэкъумэшши юнахъом къихъухъаг. 1905-рэ ильэсүм Екатеринодар дэт дээ-фельдшер еджаплэр къыззехъум, адыгэхэмкіе аперэ фельдшэрэу ар хъугъагъэ. Къэлэ сымэдхэшым, Пшызэ шольтыр имэкъумэш еджаплэр, нэмыхкім юф ашишаг.

Адыгэим изкономикэрэ икультурэрэ хэхъоныгъэхэр ашынхэм фытегъэпсыхъэгъэ юфхъэбэз зэфэшхъяфыбэм Хъахъуратэр кіещакло афэхъуг. Аш илахьишихо хэль 1925-рэ ильэсүм аперэ кілээгъэджэ техникумыр, Адыгэ научн-эштэкло институтыр, хэку тарих-краеведческэ музеир, тхыль тедзаплэр, нэмыхкібэхэр къызэрэззэуахыгъэхэм. «Цыфхэм шэнгигъэм нахь зыфакудыи хъугъаг. Еджэнэм фэмычэфыгъэхэр бэ хъухэу ликбезым ипунктхэм къякыулалхэй рагъэжъэгъаг», къышело тарихъ шэнгигъэхэмкіе докторэу Ацумыжъ Казбек итхыгъагу Хъахъурэтэ Шыхъанчэрье фэгъэхыгъэм.

Шэнгигъэлэхым къызэрхтыгъэмкіе, 1922-рэ ильэсүм къышыублагъагу Хъахъурэтэ Шыхъанчэрье Советхэм я Всесоюзэ ыкыли я Всероссийскэ зэфэхэм лыкылоу бэрэ хадзыгъ, СССР-м и ЦК ыкыл РСФСР-м и ВЦИК яделегатыг, партием и Темыр-Кавказ ыкыли и Азов-Черноморскэ крайкомхэм ахэтэг. Адыгэ хэку исполкомым гъогогуу 8 итхаматэу ар хадзыгъ. Гъэсэнгигъэм, псаунгигъэм икъэхъумэн, культурэм альэнхыкъоклэ Адыгэим гъэхъагъагу юшыгъэхэм аш илахьишиху ахэл.

Аш фэдэ юофшэн кынэу ыгъэцакірэм ипсаунгигъэ зэщицэкъуагъагу 1933-рэ ильэсүм Хъахъурэтэ Шыхъанчэрье инфаркт илаг, 1935-м джыри зэуз мэхъаджэм къыфигъэзэжы, чъэпьюгъум и 5-м Москва, Кремлым хэт сымэдхэшым чэлтэй, ильэс 52-м итэу ыгу къэуцуг.

1967-рэ ильэсүм Афыпсыг дэт административнэ унэм дэжь аш ибюст щацьцагу. Нэужым Мыекъуали, Краснодари яурамхэм Хъахъуратэм ыцэ афаусыг. Партием и Адыгэ хэку комитетрэ ихэку исполкомрэ я Унагъэу Краснодар дэтэм аш фэгъэхыгъэ мыжъобгу къышыззэуахыгъ.

Адыгэим икъэралыгъо гъэпсыкіе уцуным, хэхъоныгъэхэр ышынхэм зиахышихо хэзэлхэм зишүшігъэшхо хэлхэм ашыщ **Нэвшэкүй Сахыидэ Тлахыр ыкъор.** Ильэс 43-рэ ар и Хэгъэгу фэлэжъаг. Аш щылэу 14-м Адыгэ хэку гъэцэклэ-комитетым итхаматэг.

Ар 1912-рэ ильэсүм тыгъэгъазэм и 22-м Шэуджэн районым ит къуаджэу Къбыхъаблэ къышыхъууг. Граждан заом, репрессиехэм апкэ викилэу ибэу къенэгъэ кілэлэцыкъухэр зыщаыгъыхэр Ореховскэ кілэлэцыкъуу илээ 1924-рэ ильэсүм ар ратыгъаг. Аш елхыгъээ Адыгэ опытнэ-показательнэ еджаплэр, етланэ кілээгъэджэ техникумыр, нэужым кілээгъэджэ институтуу Краснодар дэтэр къыухыгъэх.

Адыгэ хэку Советым иисполком ипашу зыщытыгъэ лъэхъаным чыгулэжынум, льэпкэ гъэсэнгигъэм, псаунгигъэм икъэхъумэн, социальнэ лъэныкъом зэхъоныгъэ инхэр афэхъугъэх, промышленнэ предприятиякіхэм яшынрагъэхъаг. Джэдэжэ шьоуущыгъуш заводыр, Мыекъопэ мебельыш комбинатыр, машинэш ыкыли становыш заводхэр атлупгъэх.

1997-рэ ильэсүм шышхъэум и 4-м Нэвшэкүй Сахыидэ дунаим ехыжыгъ. Къызэрэлэлтэйхъуягъагэ тетэу икъоджэ гүлсэ щагъэтильхъуягъ.

Советскэ кіэралыгъо ыкыли политическэ юофшэкъоу, КПСС-м и Адыгэ хэку комитет иапэрэ секретарыгъэу **Бэрзэдж Нухъэ Аслынчэрье ыкъор** 1925-рэ ильэсүм шэкіогъум и 30-м Красногвардейскэ районым ит къуаджэу Бжээдэгъуяблэ къышыхъууг. Жьея ятэ ыухи, ышырэ ежыррэ янэжь ылпулжыгъэх.

Нухъэ ильэс 17 нахь ымынныбжъэу 1943-рэ ильэсүм зэуаплэм үүхэгъаг. Дзэкіоли къызэрхтыгъо ригъэжъэгъаг, Пшызэ шольтыр, Дон, Украина, Молдавиер шхъяфит шыжыгъэхнэм хэлэжъаг, гвардии лейтенантэу къыгъэзэжъагъаг.

Адыгэ кілээгъэджэ институтуу Мыекъуапэ дэтэм тарихымкіе ифакультет, нэужым Краснодарскэ кіэралыгъо кілээгъэджэ институтым, Кубанске мэкъумэш институтым ильэс зэфэшхъяфхэм ашдажаг. Адэмыерэ Фэдэрэ ягурит еджаплэм кілээгъаджэу, завучэу, директорэ ашылжъаг. Нэужым Краснодар дэт мэкъумэш академиер къуухыгъыг.

1960-рэ ильэсүм гъэтхапэм и 25-м къыщыгъэхъагъэу 1983-м итыгъэгъазэ и 19-м нэс КПСС-м и Адыгэ хэку комитет иапэрэ секретарыг. Ильэс 35-рэ нылэп ыныбжъыгъэр а Іэнатлэм зыгуяхаа.

Бэрзэдж Нухъэ пэшэ чанэу, акылышиоу юшыгъагъэу юф дээзышагъэхэм къялотэжы. Аш Адыгэ автоном хэку фытегъэпсыгъэ псеольабэхэр джы къын-нэсигъэми агъэфедэх, тапэки ахэр цыфхэм къызэршхъэпштэм юф хэльэп.

Бэрзэджым пэщэнэгъэр зэрихъээ, 1962-рэ ильэсүм Мыекъопэ районир Адыгэ автоном хэку хагъэхъажыгъ. Непэ Адыгэ Республикэм зэллинубытырэ чыплэм ипроцент 45-м ехүр аш төф, нэбгырэ мин 60 фэдиз щэпсэу. Адыгэим изкономикэ хэхъоныгъэхэр ышынхэмкіе, юфшэплэ чыплэм юшынхэмкіе анахь мэхъанэшхо зиэ муниципалитетхэм ашыщ.

Джащ фэдэу консервыш, комбикормыши ыкыли дэгъэш заводхэр, чэтэхъо фабрикэр, къохэр зыщаыгъх комплекс, пынджшаплэхэр загъэпсыгъагъэхэр, орыжыльяа юшыгъагъэ чыгу гектар 1000-рэ запъэгъушыгъагъэр ар зыщите-тыгъэ 70-рэ ильэсхэр ары.

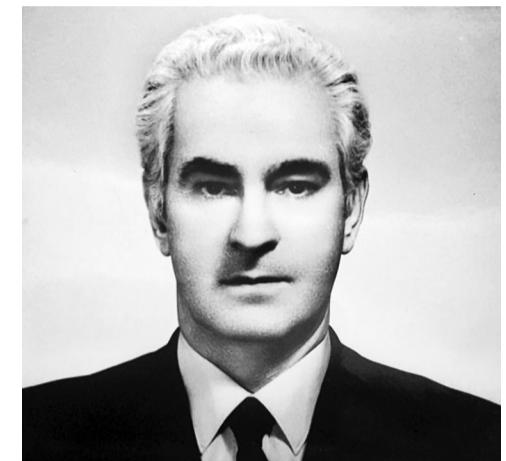
Асфальт гъогу километришээ пчагъэхэр, лъэмиджхэр, гурит еджэплиш пчагъэхэр, культурэм иунэхэр, социальнэ мэхъанэ зиэ нэмыхкіе псууальхэр а ильэсхэм ашыгъагъэх. Я 60 — 80-рэ ильэсхэм предприятиешоу «Дружбэр» Мыекъуапэ къыдэтэдажаг, нэмыхкіе хъыз-мэтшэплэшхо хэку итхэм лъэшэу заушомбгъууг.

КПСС-м и Адыгэ хэку комитет иапэрэ секретарь юфым ынж, 1984 — 1989-рэ ильэсхэм, Бэрзэдж Нухъэ СССР-м икон-сулэу Болгарием икъалэу Варне юшыгъ, 1990 — 1992-м Болгарием исатыу промышленнэ Гупчэу Москва дэтэм юф юшыгъаг.

2002-рэ ильэсүм игъэтхэп мазэ и 17-м Бэрзэдж Нухъэ дунаим ехыжыгъ. Хэкум хэхъоныгъэхэр егъэшыгъэхнэм пас юфышо зышлэгъэ пэшэ чанэу Адыгэим итарих ар къыхэнэжыгъ.

Хүйт Малыч Шъэлихэ ыкъор 1932-рэ ильэсүм жыоныгъуакім и 9-м Туюцжэхэрэй районым ит къуаджэу Джэдэхъаблэ къышыхъууг, мэкъумэшши юшынхэм зыщаыгъико къыхъухъаг. Пэублэ еджаплэм аш дэтэр къызеехъум, район гупчэштигъэу Пэнэжыкъуае игурит еджаплэм еджэнэир юшынгъэхъаг. Ахэм ауж Кубанске мэкъумэш институтым щеджаг.

Малыч иофшэн Туюцжэхэрэй районым и МТС участковэ агрономэ юшынгъэхъаг, етланэ старшэ агрономыгъ, колхозэу «Октябрэм» иагроном шхъялэштигъ, нэужым итхаматэг, етланэ Туюцжэхэрэй район исполкомым мэкъумэш хъызмэтым инспекции ипашэ игуадэштигъ. Ахэм ауж мэкъумэш юшынгъэхъаг, якынхыкъоу ипашэ игуадэштигъ. Гъэлорышилэлэм ипашэ игуадэштигъ аягъэхъаг, партием и Адыгэ хэку комитет иапэрэ секретарь илэпилэгъоу.

Юф юшыгъагъ, мэкъумэш хъызмэтымкіе отделым пэщэнэгъэр дызэрихъагъ.

1968-рэ ильэсүм къыщыублагъэу 1979-м нэс Адыгэ хэку исполкомым итхаматэг, 1979 — 1983-рэ ильэсхэм Краснодар крайисполкомым ипашэ иго-дээ Іэнатлэм үүтигъ, 1983-м къыщыгъэхъагъэу дунаим ехыжыгъфкэ КПСС-м и Адыгэ хэку Комитет и Апэрэ секретарыг.

Малыч Адыгэ хэку исполкомым итхаматэу зыщылжъэгъэ лъэхъаныр хэкум анахь юфышхоэр зыщырахьыжъэгъэ ильэсхэм атефэгъагъ. Автоном хэку загъэпсыгъэр ильэс 50 зэрэхъурэм ипэгъоклэу (1972-рэ ильэсүм) шьолырым социальнэ-экономическе ыкыли культурнэ хэхъоныгъэхэр егъэшыгъэнхэм фэгъэхыгъэ тхылхэр зэхигъяуцаагъэх. Хэкум юфхъабзэу юшызрахьацхэр зыщыгъэнэфэгъэ унашьор а ильэс дэдэм гъэтхапэм и 10-м РСФСР-м и Апшъэрэ Совет юштэгъагъ.

Аш диштэу мэкъумэш хъызмэтым хэхъоныгъэхэр юшынхэу ригъэхъагъ. Лэжыгъэхэр псы аялагъахъозэ къагъэхъыгъэ аублагъ, былымхъунымрэ чэтхуунымрэ зыкъацтыгъ. Лым, щэм, хъаджыгъэм, хэтэрыкхэм, пхъэшхъэ-мышхъэхэм гъомылапхъэхэр ахэзьшыкъырэ юфшаплэхэр, юшы-уушухэр, былымхъусхэр къыдэзьшыгъэхэр хъызмэштшаплэхэр хэкум щагъэпсыгъэх. Районхэм якъопэ зэфэшхъяфхэм потребкооперацием, продпромторгым щэплэ-щэфаплэхэр, унэгъо фэл-фашлэхэр зыщагъэцкірэ юфшаплэхэр къацьзэуахыгъэх.

Хъызмэтиштэпэшхоу хэкум хэхъоныгъэхэр юшынхэм фэлорышагъэхэм ашыгъэхэм ахэхъэхэр зырагъэхъагъэр. Фэтэрийэ зэхэт ыкыли администрациихэр зычэтишт юнэ зэфэшхъяфхби а уахтэм ашынэурагъэхъагъ, хэкум ипсэуплэхэр зэтырагъэ-псыхъэштигъэх, гъэстиницхээ шхъуантээм, псым, электричествэм якъуаплэхэр аягъэуцштигъэх, зэпхыныгъэм зиушьомбгъунэу ригъэхъэгъагъ.

Малыч адигабзэр дэгъо юштэгъагъ, аш изытэг түнэ лъифыштигъ. Адыгэ литературэм ыбзэрэ грамматикэм хабзэу хэлтийнрэ язэгъэфэн ынаэ тыригъэтиштигъ. Ильэсүм къыкыцлэхэр ахэм афэгъэхыгъэу зытло-зыщэ исполкомым щыхэлэгъэнхэу лъэпкэ гъэсэнгъиэ зи къахимылхъагъэм, емыкүшхоу афильтэгъутигъ.

Хүйт Малыч КПСС-м и Адыгэ хэку Комитет и Апэрэ секретарь Іэнатлэм джыри үтэу 1989-рэ ильэсүм, юшыгъ мазэм и 1-м игъонэмисэу дунаим ехыжыгъ.

«Ильэс 56-рэ нылэп Малыч къыгъэшагъэр. Адыгэиреспубликэ хъуным,

АПЭ ИТЫГЬЭХЭР, НЕПЭ ТИПАЩЭР

цыифхэр нахышыоу щылэнхэм ыгурэ ыпсэрэ ахильхъагъ. Аш зэрихъэгъе Ioф-хэр непэрэ щылаkэм, тыдэ упльягъэми, къыхэыхъих. Къыгъэшлэгъэ ильэсхэм хэммыкloкIэжкынэу лъэуж дахэ къыгъэнагь, Ioф дэзышлагъэхэми, зышлэштыгъэхэми шlykIэ агу къинэжкыагъ», къетхы ильэсыбэрэ Ioф дэзышлагъэу, непэ Адыгейим инахышыжхэм я Совет итхаматэу ГъукIэл Нурбый.

Джарымэ Аслын Алый ыкъор Апэрэ
Президенттэй зэрэцхүүтим имызакью,
Адыгейр Краснодар краим къызэрхэ-
къыжыгъэм, республикэ статус, ежж и
Конституциие, игимн, ибыракъ, игерб илэ
зэрхэгъутэхэм зилхыхышо хэзэйльхъэгъэ
пащэу тишиольтыр итарихъ къыхэнэжжыгъ.
А зыр ары авшъэрэ партийнэ ыкъи
къералыгъо Іэнэтчищми алутыгъэр.

1989-рэ ильэсүүм КПСС-м и Адыгэ автоном хэку Комитет иапэрэ секретарэу Джарымэр агъэнэфэгъягь. 1991-рэ ильэсүүм тыгъэгъязэм и 22-м Адыгейим и Президент ыкыл Апшъэрэ Советын идепутатхэм яхэдзынхэр зыщылэхэктэек төкөнтигъяар кыышыдехыш, АР-м и Президентэу мэхъу. А Іенатэм ар пілэлтилүрэ ытуыгь.

Джарымэ Астын ыңғэ адыгэ лъэпкъеуз къэралыгъуагъэ ийэнэм лэшігъу пчьягъэм кіэхъопсыщтыгъэр Краснодар краим къызэрэхэкілжыгъэм епхыгъэ хъутъэ. Цыф пэрытхэр ащ зыщиғебанэштыгъэхэ уахътэм Адыгэ автоном хэкум пэщэнүгъэр дызэрихъанэу төхъэгъягъ. Нэужкын нафэ къызэрэхъугъэмкэ, а уахътэм ищиқілгъэ цыфэу ар къычілкыгъ, хэку цыкылум ежыри икоманди кілгъэкъонышхо фэхъуగъэх.

Лъэпкъ зэфшэхъяафыбэ зыщыпсэоу, адыгэхэр нахь зыщымакIэм, ахэм ацэ зыхырэ республике ѿыгъэпсыныр, ильэсипшI пчъагъэрэ зыхэтыгъэ субъектым бирсыр къыхэмыхкIэу къыхэп-щыжыныр псынкIагъэп. Аш гушухаагъэрэ лыгъэшхорэ ищыкIагъагъ. Джарымэ Аслъан аш фэдэ юфышо ыпшъэ риль-хажыгъагъ ыкIи ыукIочыгъ. Адыгейир зыпари йи-ши хэмэйлъэу, рэхъатэу Краснодар краим къыхищыжын ылъэ-кыгъ.

Аш итетыгъом Йофышхоу зэшшохыгъэ хүгъяахэм ашыц тильепкъэгъю Іеккыбым щыпсэухэрэм ашыщхэр ячыгужь къын-зеращжыгъэхэр. Ар къералыгъю Йофышыгъяагъ. А лъехъаныр ары УФ-м и МИД хэушхъяафыкыгъэ лыклохэм Йофашшэу зыраггъэжъэгъяагъяар. 1997-рэ илъэсым АР-м и Законэу репатриантхэм афэгъэхыхыгъэр аштэгъяагъ. Джащыгъум аперэу купышхо хүүрэ адыгэхэр зэо-зэ-пэуцужь къызщежъэгъэ Косово къира-щыжъхи, Адыгейм къащжыгъяагъяэх.

Джарымэ Аслъян цыхъэ фашы зыуж иуцоъзэх пащ. Рэхъатныгъэр, лъэпкъ зэфэшьхъафыбэу тишъольыр щыпсэухэ-рэм азыфагу зэгурлыоныгъэ ильыныр ежыркіэ ашьзэу щытыгъ ыкїи кыздэхъугъ. Республике ныбжыкіэм хэхью-ныгъэхэр ышызз ыпэкіэ лъыкіотэнэй амалышүхэр зэрилэхэр къэралыгъом ипащэхэмий, цыифэу Адыгейим исхэмий ашьшөв ыгъэхъугъ.

Ар Кошхъэблэ районым ит къуаджэу
Еджэркуяе къыщыхъугъ. Кубанскэ мэ-
къумэш институтым щеджагъ, аш иас-
пирантурэ ишлэнгъэ щыхигъэхъуагъ,
экономикэ шлэнгъэхэмкэ доктор.
Советскэ ыкыи партийнэ къулыкъухэм
— КПСС-м и Адыгэ хэку комитет,
КПСС-м и Краснодар крайком Ioф
ашишагъ, 1993-рэ ильэсым къышегъ-
э жь а гъ э у
2002-м нэс Адыгэ Республикаэм и Прези-
дентыгъ. Аш ыуж дипломатическэ Ioвшэ-
ныр Болгарием щигъэцкыагъ — къалэу
Варнэ Генеральнэ консулэу Ioф щишагъ.

Барын Генералдың конкурулук түштүшүшүндөн кийин «Укъэзгъэбайир уйдыхыбы ильыр арәп, цыфхэм афапшылар ары нах». Ахэр зигуучылар Адыгеим и Лышхъягъэу, предпринимателэу, меценатэу **Шъэумэн Хъазрэт Мэджкыд ыкъор ары.** 2002-рэ ильессыр ары Адыгеим ипащэу

ар зыхадзыгъагъэр, зы піалъэрэ тетыгъ.
Адыгеим ипэшэ ІенатІэ зыұхъагъэм
ыуж охътабэ темышлагъезу псыхъохэр
къадәкIхи, псәупIе пчъагъэмә псыр
акIехъэгъагъ. Федеральнә Гупчәм къы-
тупщыщт ахъщәм емыжәу елбәтәу псыр
псәупIәхәм адаригъәщи, зәpstәур къа-
ригъэгъэкъәбзәкъи, икIәрыкIеу унақIә-
хэр афишыжыгъагъ.

Зицькытгэвэхэм адсан в.
Непэ кызынэсэйгээми республикэм исхэр Шьэумэн Хъаэрэт щигүпшэхэрэп. Ветеранхэм къафишиштыйгээр зыпарэки зэпильхүүгээп, гузэжьогыу чыпилэ ифагьэу еуаллэхэрэм, зэрихабзэу, йэпышэгэй афхьбу.
Зэпахырэ узэу дунаир зэлтийзыкүгээр

Урысыем къызехъэм Республикаем ишүағъэ къыригъэкыгъ. Ар къызэузыгъэхэм ащеэзэнхэу поселкэу Инэм госпиталь щаригъэгъэпсигъ.

Адыгейим щишлагъэм, цыфэу исхэм

Адыгейм щишлагъэм, цыфэу исхэм

къафишлгъэм изакъоп зыцлэ къеплон
пльэкъыщыр. Ахъщеклэ къэплъытэмэ
миллионишъэ пчъагы хъушт.

Шээумэн Хъазэрт Тэхүүтэмьыкъое районым ит къуаджэу Афыпсып 1937-рэ ильэсым, жъоныгъуаклэм и 1-м къыщыхууль, щаплагъ, щеджагъ... Дышээ къычэхынны ишцэнэйгъэ рипхыгъ. Аш ишцкілгээ сэнэхьат пстэур къызэпичигъ, водителыгъ, чыгур зыбурыухэрэм ахэтэгъ, бульдозерым тесигъ, дышээм тлыихъурэ рабочеу юф ышлагъ, етланэ мастерым нэси, нэужым инженер хъутгээ... Дышээр къызщычахырэ хъызметшлэпэшхоу аш Красноярскэ краим щигъэпсыгъэр непэ къызнэсигъэм мыльэнэйкъом фэгъэзагъэу дунаим тетхэм анахь инхэм ашыц.

Шъеумэн Хъазрэт Лъэпкъ тынэу «Человек года» зыфиорэм илауреат, «Пышэ шъольтыр йошшэнымкэ и Лъыхъужь» зыфиорэ щытхъуцлэр къыфагъэшшошагь. Ар отраслэ псаур зы субъект имызакъо, къералыгъом зэрэштийэ къыщызыиётгээ цыиф, ау ежыркэ анахь шхъялэу къыхигъэштырэц цыифхэм шу зэрафишлэрэц ары.

Тхъакүщынэ Аслын Кытэ ыкъор
Красногвардейскэ районым ит къуаджэу
Улапэ 1947-рэ ильэсүм бэдзэогъум и
12-м къышыхуугь, щапыгь. Адыгэ къэлэ-
еъзджэ институтын филологиэмкэ
ифакультет къуухыгь. Аш ыуж мы еджэ-
нээ дэдэм физическе пүнгэгъэмкэ
ифакультет Ѣеджагь, социологии ше-

Лухъагъ

Къумпыл Мурат ыпэкэ тетыгъэхэм зарагъапшэкэ, постэуме анах шыхыаэу къыхагъэшырэр цыифхэм зэрэпэблагъэр, ахахъаным, ялофыгъохэм, ягумекыгъохэм ядэүүнүм зэрэтемыщиныхъэрэр, яштоигъоныгъэхэр кызызэрэдильтэхэрэр, ыгу римыхын къаоми, щэлагъэ илэу зэрядэүүрэр ары.

Ар пәнде Іәнаттәм зыңутым къыштегъэжайыр зөхөкүйнгәшшоу республикәм щыхъугъәхәр, псәупәхәр зэрээзырағъэпсихъәхәр нәрыльзэй. Къэралыгъо программәу, проект зэфэшхъафэу УФ-м и Президент, Правительствәр күәщакло зыфэхъугъәхәм зэкіми Адыгей-ир ахәлажьэ. Аш ишүағзякіе гъэсэнүгъэм, медицинэм, культурэм, спортым япхыгъэ псөользакләхәр къиззәуахых, тъогукләхәр къашых, лъехъаным диштәрэ оборудование дэгүүкэ зэтырагъэпсыхъэх, жыы хъугъэ псәуальзэхәр агъэкләжых, тъогурыклоныр щынэгъончынэм фытегъэпсихъэгъэ юфышхо зәшшуахы. Лъэпкэ проектхәм япхырыщынкіе Адыгей-ир пәрыйтныгъэр зыбыгъ субъектхәм ашыш хъугъэ.

Күмпіл Мурат цыфхэм цыхъе къы-
фашиныр, ахэр къызэрәштыгүйгъігъэхэр
къыгъештыпкъэжыныр ежыркіе анахъ
шъхъаңу зэрәштыр, хабзэм лъәбәктоу,
унашьоу ышыре пстэур зәүхыгъэу,
цыфхэмкіе гурылғоштоу щытын фәеу
зәриллүтәрәр мыйзәу-мыйттоу ипсалтьәхәм
къашыхигъещыгъ. Ар къызэрәдәхъурәри
уахътэм къыгъельзегъуагъ.

10 of 10

ныгъэхэмкээ доктор. Тхъакууцынэ Аслъан піэлъитүре Адыгейм ипещэ Іенаттэ йутыгь. 2007-рэ ильэссыр ары зыхадзыгъа гъэр. А уахтэр къэралыгъомкээ къиззэрыкгуагъэп. Я 90-рэ ильэсчэм зэхъокыныгъэшшуу къэхъугъэхэм зэтырагъэзигъээ экономикэм узыгъэгушшонышхо джыри щылагъэп. Экономикэм имызакъо, отраслэхэм зэкіеми яоф изытет угу къыдищаа ёштыгъэп. Араэ щытыми, Тхъакууцынэ Аслъан аш ипещэ Іенаттэ зытуутыгъэ уахтэхэм зэхъокыныгъэшшүхэр республикэм фишийнхэ ыльэкыгь, лъэнэйкъо зэфэшхъяфхэмкээ пэрытныгъэр зыыгъхэм аар ахигъяа.

Адыгейн инвесторхэмкэ хьопсага ѿ хъуным Аслъян Кытэ ыкъом юф дишлаг. Аш ишыхъат мы лъэнъыкъомкэ апэ ит субъект 20-м ашыц республикэр зэрэхъутгъэр. Инвесторхэр нахыбыу къихъэху, хъязметшлаплехэр, зыгтэгсэфийплехэр, щеплэ гупчэшхохэр къызэйуахыхэмэ, бюджетым хэбзэлаххэр нахыбыу къыхъэхъягъэ мэхъу, ювшлэплэ чыпилехэр къатых, экономикэм хэхъоныгъэхэр ешых. Ары зэрэхъугъэри.

Тхъаклүүчүнэ Аслын 2017-рэ ильэсүм

Зыпкъитыныгъэм фэлорышлэх

Санкциехэм ямылытыгъэу республикэм ит хызметшаплэхэм, предприятиехэм хэхьоныгъэхэр ашых, ыпэкээ лъэклуатэх. Непэ шольырым иэкономикэ зыпкъитыныгъэ илэнүм, щылэклэ-псэуклэр нахьышу хууным ахэм яахьышхо хэль.

«ВОЛМА-р» ыпэкээ лъэклуатэ

Гипсум хэшигэгээзүүлэхэдээ ыпээлээжүүлэхэдээ
дэхэрэм якыдэгээжүүлэхэдээ заводэу
«ВОЛМА — Мыекуюап» зыфиорэм ижьецэклэхэдээ
нашэу Андрей Кургановын кызызэриуагъэмкээ, мыр
компаниешихоу щит, куп-купэу зэтэутыгъэу, къэлэ
зэфэшьхяафхэм изаводхэр адэтхэу, европейскэ шап-
хэхэм атетэу тоф ешигээ.

Мыр анахьэу зыфэгээзагъэр
псэолъашынным щагъефедэрэ
зэхэгъекухьэгъэ гүушъехэм
якыдэгээжүүлэхэдээ. Дэлхийн
ащафэрэ материалхэм якыдэ-
гэхэйнкээ компаниюу «ВОЛМА»
зыфиорэм пэрытнгээ ыыгыг.

2016-рэ ильэсүм щылэгээ

кризисыр, пандемиим ильэхъан,
джы санкциеу къежьагъэхэр
кызызринэхээ, компанием
зыпкъ итэу тоф ешигээ. Ар кыы-
дэхъуным лъапсэу фэхьугъэр
— псынкэу джыгэр цифре ана-
литикэр шыгъэныр, гээлоришэн
унэшшо тэрэхэр итэвч штэг-

энхэр ыкыд шыгъэнхэр, къэклуаплэхэр итэвч шэхэуго-
гээхэнхэр.

Андрей Кургановын кызызэ-
хигъэшыгъэмкээ, 2021-рэ ильэ-
сүм кыыдагъэхээрэ продукцием
хагъэхьуагь. Пстэумки штука-
туркэ лъэпкъ зэфэшьхяафэу

26-рэ къагъэхьазыры: шпатлев-
кэхэр, клеир ыкыд джэхшэ-
хийхэр. Ахэр 1еклэ ыкыд ма-
шинэхээ дэлхийн теплъханхэ
ольэхы. Джаш фэдэу унэ клоцхэр
зэрээпаутыхэу псым, машом
апэуцхэу зэфэшьхяаф 4, егъэ-
бытыплэхэр зинэ плиткэшхохэу

унэхэр зэрээпаутыхэрэд кыы-
дагъэхэх. Зэхэгъекухьагъэу
къашыхэрэд зэхэгъэхэх.
Гипсум хэшигээзүүлэхэдээ

Предприятиер зытетыгъэ
режимым тетэу, пшъэрэилььеу
зыфигъэуцужьыгъэхэр зэшүү-
хэхээзэ тофшэнэр лъегъэхэрэд

Пынджым тыщыкжэштэп

Адыгэкталэ дэт пынджукуэбз заводыр 2019-рэ ильэсүм
кыыщегэжьагъэу ООО-у «Ресурс» зыфиорэм хэхьэрэ
компание купхэм ашыщ хуугъэ.

Экономикэм зэпичырэ кыныгъохэм
къамыгъацтэхэу заводым ыпэригъэхүзэ
тоф зэришэрэд кытфилотагь аш илашэу
Андрей Деминийн.

Мыщ чэц-зымафэм пындж тонн 270-
рэ шаукъэбзын альэхы. Аш ишгуагъэхээ
пындж крупэр ыкыд гээшкьюонгъэр къэ-
гъэхьазырых.

Джаш фэдэу предприятием псэолъэ-
шыныр щыльагъэхэшт. Мы уахтэм
зэгъэтэлтыгъюм пындж тонн 35 — 40
агъэтэлтыгъюмэ, ар тонн 70-м нагъэ-
сан гухэль я.

Санкциехэр зыттыпэсигъэхэр обору-

дованиеу цеххэм ачэтхэр ары. Авто-
матикэр, программэу тоф зэршэлэрэд
зэхэгъекухьагъэу къэралыгъом кыщашыгъэх.
Аш фэдизэу санкциехэр пэрьохуу къафэ-
хуугъэхэу пашэм ыттыгээрэп, итэвчээрээ
урсые оборудованиеекээ зэблахъух.
Шиэнгэгэ дэгүү зылэхээ хэшүүлэхээ
инженер командэм мыщ изэшхохын тоф
дешэ. Экономикэм зэпичырэ охтэх
хыльэм предприятиер зыпкъ итэу,
къэмьцууцуу пхырыкын ельэхы.

(Икэхүх я 6 — 7-рэ н. артыг.)

КъызэIуахыжьыгъэу зырагъэушъомбъу

ПиццадэкIыжьэу ыхырыэмкIэ гъунэнкъэ гъэнэфагъэ зиIэ обществэу «Ханскэ чэтэхъо фабрикэр» мы уахьтэм зыпкь итэу мелажье.

— Фабрикэр къызытытэшэ-фыжым зыпари дэтыжыгъэп, — къеуатэ предприятием илашэу Бырдж Хаджымусэ. — Апэ корпуси 7-рэ зэтедгээпсихы, 2021-рэ ильэсүм чэтэл тонн (чэт псаум къышчэйрэмкэ къалытэ) 2250-рэ къидэдгээкыгъ. Мы ильэсүм джыри корпуси 2-уттулшигъээм яшуаугъэкэ лэу къидэдгээкырэм хэдгэхэхон тъэкыгъ. Джыри зы мазэкэлэ писэолти 2 хазыр хүщт ыкчи мы ильэсүм чэтэлтир тонн мини 3,5-м нэдгээсүнэу итэххүхъэ. ПиццадэкIыжьэу зыфэдгээуцжырэр 2023-рэ ильэсүм ехъулэу зэтедгээпсихахьырэе корпусхэм

яячагъэ 16-м нэдгээсүнэу, аш ишуаугъэкэ лы тонн мини 4,5-рэ къидэдгээкынэу ары. Чэт шххээ пчагъэмкэ къэплытэмэ, зы корпусын чэтэжье мин 24-рэ члафэмэ, 9-м — шххээ мин 216-рэ чэс. Зэрэдгээнэфэрэмкэ, къэкошт ильэсүм зэ игъетысхэгъэур чэтэжье мин 384-м нэсүшт.

Юфшэнэир езыгъэжжэхыгъэкэ предпринятием лъэбэкүшүхэр ышыгъэх. Джырэ нэс 1усхэр Брюховецкэ ыкчи Новоалександровскэ комбикормыш заводхэм къащащэфыщтыгъ. Ахэм къагъэхъазыррэ комбикормэм изытет дэгүү, щэфаклохэр егъэ-

разэх. Ау джыри санкциехэр къемжжэхээз, бжыхэм 1усхэм ауасхэр процент 30-м нэсэу къаалтыгъэх. Джаш фэдуу чэтхэм аратырэ 1ээзгэу уцхэр 1экыб къэралыгъохэм къаращыщтыгъэх. Санкциехэр яльэхъан ар зэпагъэу ыкчи чыпIэ къидэгъэклаклохэм ахэр нахыбэ къашлэу фежагъэх. Мы юфын тапэкIэ зыпкытынгъэ хэллынгүм тигушигэу щэгугьы.

Ханскэ чэтэхъо фабрикэм чэт 1усхэмкIи, инкубационнэ къен-къехэмкIи ежь-ежырэу зыгыжыжын ээрэфектоштим даклоу, пшээрыль шххэлэу пащэм къыхигъэштыгъэр къыдагъээкырэ продукцием изытет шэпхъешүхэм адиштэу, ишшүгъэкэ агу рихъэу цыфхэм зэращэфырэм къыщымыкIэу ыпэкIэ лыкто-тэнхэр ары.

Сыд фэдэрэ къинигъуи хэкIыпIэ къифагъоты

Экономикэ къинигъохэм ямылтыгъэу, пиццадэкIыжьэу ыхырыэмкIэ гъунэнкъэ гъэнэфагъэ зиIэ обществэу «Адыгейский пивобезалкогольный завод «АСБИР» зыфиорэр бэдзэришIыпIэм чыпIэу Ѣиубытыгъэм тетэу мелажье.

— Заводэу «АСБИР» зыфиорэм мазэм продукцие тонн 1500-рэ къидигъэкын амал ил, — къеуатэ заводын илашэигуадээу Шъонтыж Зарэ. — Аш хэдгэхъэхон амал къытээтыгъээр шъонхэр зыщирагъахъорэ германскэ линиякIэу ильэрэ ныкъорекIэ узекIэлбэжьэм дгээцүгъэр ары. Мы уахьтэм тонн 500 фэдиз къэдгэхъазырээр. Апэ пивэр, псы ѡашур, квасыр литрэ 25-рэ, 30, 50 зэрэфхэрэ кагхэм артэу къэтшыщтыгъэ. Джы пиве лъэпкь 20 къидэтэ-

гъэкы: «Адыгейское фирменное», «Чешское», «ГОСТ», «Немецкое», «Жигулевское», «Темное», «Пшеничное», нэмыкхэри. Мынхэр зэкэлэйтрэныкью зэрыфэрэ бэшэрэхэм артых. Джаш фэдэу узымыгъэуташьорэ псышүхэу «Груша», «Лимонад», «Мохито», квасыр, сокхэу «Ягодный микс», «Мультифрукт» къэтшыгъэ.

Пивэш заводын илашэигуадээ къызэриуагъэмкIэ, псы къызэрикю къабзэу кулерхэм артэу (литрэ 19) къагъэхъазы-

рырэри етупшигъэу зэбгырашы. Ар чыччэгтым метрэ 260-рэ икууагъэу къычлаши. Къашырэ продукциехэр язытет шэпхъэшүхэм адиштэнимкIэ мы псы къабзэу агъэфедэрэм мэхъанэшхо ишэу щыт.

— Санкциехэм яягэ къятэкыгъ. Сыреу тыэрэлажээрэм ипроцент 50-рэ 1экыб къэралыгъохэр Германием, Австрием, Бельгием, Англием къарайтшыщтыгъэ. Ахэр солодыр ыкчи хмелыр арых. Джы тэтимызакью, ахэр къытфээзящштыгъэхэри хэкырэхэм алтыхъунхэ фае хүгүэ ыкчи Урысием къыщыдагъээкырэ «базовэ солод» зыфиорэмкIэ ашыщхэр зэблэхтхүгъэ. Ау анахь тшлолофтгъээр къэтшырэе пивэм ишшүгъэ, итепльэ, изытет зэ-

мынхъокIынэр, типродукции зикласхэм ар зэхамышшэнэр ары. Къыхээзгээшымэ сшоигуу

ар къызэрэддэхь угъэр, — хи-гъэунэфыкIэ Зарэ.

ІШШЫНЭ Сусан.

ГъэхъэгъэшIухэр ешIых

Адыгэ къуаер къыдээзгээкIырэ предприятиябэ республикэм ит. Ахэм аицьиц пиццадэкIыжьэу ыхырыэмкIэ гъунэнкъэ гъэнэфагъэ зиIэ обществэу «Щэ заводэу «Джаджэ» зыфиорэр. ХъызмэтшIопIэ нэрхтээм мы заводыр аицьиц.

Адыгэ лъэпкьыр зэргүшхорэ гъомылалхъэм идэгүгъэ къыклемыгъэчыгъэнимкIэ предприятием пиццадэкIыжьэхонхэхы. Адыгэ къуаер тиеспубликэ нэмыкхэри къыщыдамыгъэ-кынэу зэргээнэфагъэм ишуа-гъэкIэ Урысием ичыпIэ зэфэшхъафхэм продукциер ашылуаугъэкы, къуаехэм ядэгүгъэ зэлъашэ. Щэ агъэфедэрэ Адыгейим имызакью Краснодар краим ыкчи Ростов хэкум къыщащэфы. Непэрэ мафэм ехъулэу «Сыр Адыгейский», «Чечел», «Косичка», «Сулугуни», «Охотничий», «Моцарелла» зыфиохэрэц ынену ыкчи ашыщхэр гъэгъэхъэхэу, джаш фэдэу тхху зэфэшхъафхэр къыда-

гъугъэ. ЦехыкIэ ашыгъэ ыкчи аужырэ шапхъэхэм адиштэрэ оборудование зэрагъэгъотыгъ. Аш ишуаугъэкIэ къыдагъэкырэ къуаер фэдитлукIэ нахыбэ хүгүгъэ.

Хэхъоныгъэу ашыгъээм щыщ пыдзафэхэр ямылэу юф зэрашээр. Щэ зэрагъэгъотырэ гоштыгъэу къыдагъэкы. Щэташхъэр тырахи, тхху цынэ зэфэшхъафхэр, къуаехэр хашыкх. Къоепсэу къакIэкырэри джы къыдагъэжыжы. 2007-рэ ильэсүм къыштэжэхъагъэу мыштэгээпсихъэгъэ цех ялэ хүгүгъэ.

Непэрэ мафэр пиштэмэ, «Щэ заводэу «Джаджэм» ипродукции Адыгейим имызакью Урысием Ѣызэлъашлагъ. Я ХХ-рэ лъэшэгъум ия 90-рэ ильэсхэм адэжь зэрэхгээгоу сатыуш чыпIэхэр къащызэуахъхэу аублэгъагъ. Продукциер ахэм ашыпщэним

пае къуаехэр зэрэшчилъирэ мэфэ пчагъэм хэдгэхэхон фэягъ. Къыдагъэкырээр мэфи 5 — 6 нахыбэ Ѣылтыштыгъэ. Джащ дэжкын къуаехэр «вакуум пакетхэм» актоцлашханхэу унашшо ашыгъ. Анахь маклэми мэфэ 60-рэ ахэр Ѣылтынхэ альэкы. Адыгэ къуаер къыдэ-

зыгъээкырэхэмкIэ апэрэу мы Ѣылтынхэ заводым Ѣагъэфедэнэу аублагъ.

Аужырэ шапхъэхэм адиштэрэ Ѣылтынхэ ашыфедэх нахь Ѣылтынхэ, «Адыгейский», «Спагетти» ыкчи «Косички» зыфиорэр къое лъэпкхэр 1экIэ ашых. Непэрэ мафэм ехъулэу «Щэ

заводэу «Джаджэм» нэбгыре 572-рэ Ѣэлажье. Джыри юфшэнэир чыпIэхэр арагъэгъотынхэ амал я. Предприятием къуачлэу 1экIэльымкIэ продукцие къыдагъэкырэм хи-гъэхон ѢылтыкIыцт.

Продукциер адештэ, Ѣашу ыкчи цыфым ипсаунгыгъэкIэ ишшүгъэшхо къэкю. ЫпэкIэ ар Казахстан ыкчи Абхазын ашэштыгъэ, джы Урысием ичыпIэ зэфэшхъафхэм ашыуаугъэкы. Заводым итранспорткэ продукциер къэлэшхөхэм анагъэс, нэжжым зэбгырашы.

Непэр Ѣэ заводым илашэр Шамиль Гусейновыр ары. Аш гъэхъэшшүхэр ышыхээзэ предприняиер ыпэкIэ лъэгъэкIуатэ. Гүшчлэм пае, мы ильэсүм Дунэе къэгъэлъэгъону «ПРОД ЭКСПО 2022-м» изэнэкъою «Лучший продукт» зыфиорэр илаураат хүгүгъэ. Къуаер «Адыгейский», тхху цынэу ыкчи жъожыгъэу «Гиагинский молзавод», «Главмаслопром» зыфиорхэрэм апае предприняиет дышшэ медаль къыфагъэшшошагъ.

ДЕЛЭКЬО Анет.

Зыпкъ итэу Ioф ешIЭ

Адыгэ Республикаанкъе зыпкъ итэу Ioф зышIэрэ предприниаихэм зэу ашыщ пшьедэкъыжъэу ыхырэмкъе гүнэпкъе гъэнэфагъе зиэ обществэу «Мыецъопэ машинэш заводыр». Мыгъэ ар загъепсыгъэр ильэс 80 мэхъу. Мы уахтэм кыкъоцI ащ хэхъоныгъехэр ышыхээз ыпэкIэ лыкъотагъ, ылье пытэу тауцуагъ. Гидравлическэ манипуляторхэм якыдэгъекъынкъе Урысюем пэрытныгъе щыыгъ.

Заводыр хэушхъафыкъыгъэ ыкъи дунэе къэгъэлэгъонхэм, рекламиа кампаниехэм чанэу зэрахэлажъэрэм ишуагъекъе, ащ кыдигъекъырэ продукциер тыди Ѣызэлъашагъ, ахэр аужирэ шапхъэхэм адештэх. Ащ кыкъоцIэлъикоу предприниаием медаль ыкъи диплом пчагъэ къыфагъэшьошагъ. 2000-рэ ильэсийм кызыцьублагъэу заводыр Урысюе зэнэжъокъоу «Урысюем итовар анахь дэгүү 100» зыфиорэм пчагъээрэ инфалистэу ыкъи илауреатеу хъугъэ.

Предприниаием кыдигъекъырэ идэгъугъэкъе нэмькъхэм къахэшти, ар зыгъэфедэхэрэм яичагыни бэ.

Заводым ильэсэу тызыхэтым имэзийн манипулятор 320-рэ кыдигъекъыгъ. Блэкъыгъе ильэсийм мыш фэдэ иуахтэе ар пчагъэр 130-рэ хъущтыгъэ. Продук-

циер зэкIе Iуагъекъы. Ащ фэдэ къэбар кытыгъ предприниаием игенеральнэ директорэрэ Емтъиль Руслан. Ащ кызэриуагъэмкъе, тэрээз гъэпсыгъе стратегическе планым ишуагъекъе мыш фэдэ къэгъэлэгъонхэм къафекъуагъэх.

— Мы мафэхэм зыпкъитынгъе тиэу Ioф тэшIе, — elo заводыр игенеральнэ пащэ. — Предприниаием иофишIэн зыпари зэхъокъынгъе фэхъугъэп, зы нэбгыри тудъекъыгъэп, продукцием икыдэгъекъын проценти 100-м клахъэ.

Емтъиль Руслан кызэриуагъэмкъе, гумэкъыгъохэр Ѣылхэмши, агу агъекъодырэп, кыдагъекъирэ нахын ашынным, ар Iуагъекъын, ащ дакъоу заводым лут цыфхэм яфэло-фашэхэр зерифшьашуа агъэцэклэнхэм, агу кыдащенным пылтых.

Предприниаием хэбзэлаххэретых, республикэм иэкономикэ хэхъоныгъе ышынным илахьышу хельхъэ.

Непэрэ мафэм ехъулэу заводым вакансиехэр илэх. Ашьеэрэ ыкъи гурыт хэушхъафыкъыгъе гъэсэнгъе зиэ специалистхэр ишыкълахъэх. Гурыт лэжъапкъе сомэ мин 47-рэ мэхъу. Предприниаием Iутхэм медицинэ фэло-фашэхэр афагъэцакъе, зисэнххат хэшшикъышо фызиэ специалистхэм — неврологым, кардиологым, стоматологым, терапевтим Ioф ашIе. Игъом лэжъапкъе араты, зыгъэпсэфыгъо уахтэм Ioфшишэхэр хы ШуцIе Iушьом агъакъох, ыпкъе хэмьлэу мэфитфирэ ащ зыкъыщагъэпсэфын альэкъы.

Гидроманипуляторхэм якыдэгъекъынкъе Урысюем пэрытныгъе Ѣызышыгъ предприниаиеу

щыт пшьедэкъыжъэу ыхырэмкъе гүнэпкъе гъэнэфагъе зиэ обществэу «Мыецъопэ машинэш заводыр». 1985-рэ ильэсийм Ѣегъэжъагъе а лягъом тет. Непэрэ мафэм ехъулэу промышленностын Ѣегъэфедэрэ пкыгъо зэфэшхъафхэр заводым кыдегъэкъых, ахэр чыпIе зэфэшхъафхэм ашыуегъекъы.

Анахь пэрытхэм ашыщ

Зэфэшыгъе Iахъзэхэль обществэу «Радуга» зыфиоу Мыецъопэ районым итыр гъэфэбапIэм чIэт хэтэрыкъхэм якъэгъекъынкъе Адыгейм ипредприятие анахь пэрытхэм ашыщ.

Ащ игенеральнэ директорэрэ Джарымэкъо Хъызыр кызэрэтиуагъэмкъе, мы аужирэ ильэситүм нэшбэгум икъэгъекъын ары зыдэлажъэхэрэ, ар мы мафэхэм нахь федэу кыхахыгъ. Ащ ляпсэ фэхъугъэр непэ экономикэм ыльэнхъокъоу кынигъоу тызыхэтыр ары. Мыш ыпекъе помидоры ыкъи Ѣыбжъыир бэу кыагъекъыщтыгъ. Ильэсийм кыкъоцI Ѣэгъогогоо лъэхъан-лъэхъануу лэжъигъэр аугъоижы. Гъэрекъо зэкIэмкъи нэшбэгум тонн 1800-рэ къахъижъыгъ. Мы ильэсми а къэгъэлэгъонхэм кынамыгъэклэнэу мэгугъэх. Джаш фэдэу экономикэр зыпкъ зиуцожъыкъе помидоры ыкъи Ѣыбжъыим якъэгъекъын фэхъэжъыщых.

ГъэфэбапIе комплексир зэкIэмкъи гектари 6 мэхъу, непэрэ Ѣылакъем диштэу Iэмэпсымакъхэмкъе зэтегъэпсын

хъагъ, автоматикэ шыкъем тетэу минеральнэ чыгъэшүхэр кыагъекъыхэрэм арагъээгэтих. Хэтэрыкъыр экологием ыльэнхъокъе къабзэу Ѣыт, химие рапхылэрэп, ащ пае мы продукцием кыкъоцIэпчэх.

— Къэкихэрэм якъэхумэнкъе чыгъэшью ыкъи биометодэу дгъэфедэрэм мылькушо атеклаад, — elo Хъызыр. — Мазэ къэс чыгъэшью тонн 20 фэдиз къэтэшэфы, зы килограммым соми 150-рэ ыуас. Нэшбэгум икъэгъекъын ахъщэшо пэлохъэ. Ару Ѣыт нахь мышэми, типродукции ыуасэ зэрэхтимыгъэхштим ытпиль, сида пломэ цыфхэм яамал зыфдэр кын дгурэло, — elo Хъызыр.

Нэшбэгум икъэгъекъын имызакъоу предприниаием чыгъхэтэ гектар 25-м мылэрэсэ кыищгъэкъы. Зы гектарым чыгъ 670-рэ тельтэгтэг. Мылэрэсэм икъэгъекъынкъе тикъералыгъо Ѣагъэфедэрэ технологиэ пэрытхэр кынзагъэфедэрэ. Италием итехнологиэ елтыгъээмэ, чыгъэшүхэр нахь макъу рапхылэрэ. Ащ нэмькъеу мылэрэсэ ляпкъе klasex «Флорина», «Либерти», «Айдеред» зыфиохэрэп кыагъекъы. Кынзагъэралорэмкъе, мы ляпкъхэр ыгыгыгъошух ыкъи узыр шурышукъе къяулэрэп. ХъацIе-пачIэхэм кынзагъэхыгъенным пае ахэм Ѣышүшэх. Мылэрэсэм Адыгейм Ѣылуагъекъы, ежхэм ятранспорткъе зыпарэ

ми ашэрэп, кыакъохээз ашашэфы.

Предприниаием нэхъокъоу илэхэм Хъызыр кыагъаштэрэп, сида пломэ япродукции идэгъуягъэкъе бэмэ зэлъашагъ ыкъи брендицIэр кылэжъыгъ.

ИофишIохэм зэрашыкъэхэрэри гумэкъыгъо шьхваалу Ѣылхэмкъе ашашэу пащэм кынзагъагъ. Анахьэу агрономхэр ыкъи рабочехэр гъотыгъуаех. Лэжъепкъе дэгъу араты нахь мышэми, ыпекъе Ioф зэрэшэштыгъэм фэдэу джы Ѣылхэмкъе ныбжыкъэхэм гүрүу зырагъэхынэу фаяхэп.

Предприниаием ипащэ гъэфэбапIе бизнесым ыльэнхъокъоу къэхъэрэм лъэпльэ. Ильэс заулакъе узэкъеэбэжъе Голландием Ѣылхэмкъе кынзагъэхэрэхэймэхэр ащ кынзагъыгъэх. Италием, Францием ашыIе гъэфэбапIе хызметшIэпэ зэтгээпсэхъагъэхэм ашыкъорэ кынзагъэхэрэм предприятие иагроном ахэлажъэ. Ащ нэмькъеу зэфэшыгъе Iахъзэхэль обществэу «Радугэм» игъэхъагъэхэр ильэс зэкIэлъикъохэм Ѣытхуу тхылхэмкъе Урысюем ыкъи Адыгейм кынзагъыгъэх.

Адыгэ Республикаан и Лышихъэу Къумпъыл Мурат мы лъэныкъом ехъигъеу шьольтырим ипредприятие инхэм лъэшэу ынаале атет, муниципалнэ ермэлыкъхэм уасэхэм кынзагъыгъэхъа социальнэ мэхъан зиэ гъомылапхъэрэп республикем ашыIуагъекъынхэм илахьышу хешшыхъэ. Ащ нэмькъеу цыфхэм IoфшIэпэ чыпIэхэр ашомыкъодынхэм фэшI бизнесым хэшагъэхэм къэралыгъо IэпIэгъуарагъэгъоты.

**Нэклубгъор
зыгъэхъазырыгъэр
КИАРЭ Фатим.**

Шэн-хабзэхэр, мэфэкі зэхахьэхэр

ЗЭКЬОШНЫГЪЭМ ИПЧЭГУ ЩҮУДЖЫШТЫХ

Адыгэ джэгум сыд фэдизэрэ утегушиагъами, идэхагъэ кыптоныкын плэкыщтэп. Ухэлажьээ, цыфхэр зэрэзэфишэхэрэм уегъегушо, лъепкъ шэжым тамэу ритирэм уегъегушо.

Республикэ общественнэ движинеу «Адыгэ Хасэм», адигэ лъепкъ къешъокто ансамблэу «Абрекхэм» мэфэку къес зэхажэр адигэ джэгур непэ Зэкъошныгъэм ипчэгү щыкошт.

Къералыгъо гъэпсыкэ илэу Адыгэир зыпсэурэр ильэсийшээ зэрхуугъэм фэгъэхыгъэ мэфэкі

— зэдэгушыгъур лъегъекуатэ Адыгэ Хасэм итхаматэу Лымыншэкто Рэмэзан. — Лъепкъ шэн-хабзэхэр къыдэтлытэхээз, адигэ джэгум зетэгъэшомбгъу.

Дунээ Адыгэ Хасэм и Хэсашьхэ зеконымкэ, ныбжыкэ юфхэмкэ, физкультурэмкэ ыкыни спортымкэ и Комитет ишаа.

Пшэшьэ къешъаклохэр джэгум маклох.

Пшэшьэ къешъаклохэр къхэзышхэрэ Пэрэныкъо Сайдэрэ Хьот Алинерэ.

концертэр пчэгум щызэхашт, аш ыуж адигэ джэгушхор раъжэхшт.

— Концертэр гъэшэгъон хуушт. Ордэхэр къышаоштых, къышышшоштых. Адыгэ джэгур хвакхэмэми тъешу агу рихышт, — къытиуагъ Мыекуапэ иадминистрации культурэмкэ и Гээлорышланэ илаштэу Цэй Розэ. — Джэгум Мыеуапэ дэсхэм ямызакью, Адыгэим ирайонхэм, Москва, Абхазын, Израиль, Тыркуем, фэшхуафхэм къарыкыгъэхэр щызэлокх. Адыгэ джэгум икъебар зэхэхпыныр дэгъу, аш нахь дэгъужь ухэлжэхьенир, къешъаклохэм уяллынир.

— Пшашъэхэм, калэхэм зызерафапэрэм мэхъэнэ ин етэти.

Урысыем, Адыгэим язаслуженэ тренерэу Хьот Юныс адигэ джэгухэм язэхшаклохэм ашын, осэш купым ишаа. Аш къызэртиуагъеу, джэгум щууджыхэрэ къодын. Къашохээ, ордэшшохэм ядэхээзэ лъепкъ шэн-хабзэхэр нахышуу зэрагъашхэ, адигэ джэгур зыгъэсанлэу алтытэ.

Хъатыякло Ерыгу Адам джэгур дэгъуу зэрещэ. Пшэшьэ къешъаклохэр къыхэзышхэрэ Пэрэныкъо Сайдэрэ Хьот Алинерэ

зэклүжьэу фэпагъэх, гум рихьэу къашохээзэ пшашъэхэр зыльашхэ.

Анах дахэу пчэгум къышышхохэрэм шүхъафтынхэр афашых. Урыс пшашъэхэм апэрэ чыпхэхэр афагъашуашхэу къизэрхэхэрэм къеушыхыты искусствэм лъепкъхэр зээрэзэфишхэрэр.

Адыгэим икъералыгъо гъэпсыкэ пытэ зэрэхуугъэр адигэ джэгухэм ашытэлэгъу. Ильэси 4 – 5 зыныбжь зэмьльэпкъэгъу къелэцы-клюхэр зэдэуджыхэрэ зыпльэгъухээ уагъэгушо, янеушире мафэ нахышуу зэрхуущтым уицыхэтель.

Адыгэ джэгухэм республикэм ихбээс къулыкъушхэхэрэ ягуапуу яглынх, къащашох, зэхшаклохэм афэрэзэх. Неущ къералыгъо гъэпсыкэ илэу Адыгэир зыпсэурэр ильэси 100 мэхъу. Адыгэ джэгум щууджышхэм, аш хэлжэшхэм альэхъурэр, зэхахырэр ашыгъупшэжышиштэл. Мэфэкі зэхахьэр шүкіл агу къинэжышишт.

Зэхшаклохэм лъепкъ искусствэр зышохъашэгъонхэр, тарихыыр зыгъэлъялхэрэр зэхахьэмрагъэблагъэх. Пчыхьэм сыхыатыр 6-м концертэр рагъэхьешт.

Искусствэр — тибаиныгъ

ЗЭКЬОШ РЕСПУБЛИКЭХЭМ ЯКЬЭГЬЭЛЭГЬОНХЭР

Къокыпээм щыпсэурэ лъепкъхэм яискусствэкэ Къералыгъо музеим и Темир-Кавказ къутамэ непэ къэгъэлэгъон къышызэуахышт.

Къералыгъо гъэпсыкэ илэу Адыгэир зыпсэурэр ильэси 100 зэрхууын фэгъэхыгъэ зэхахьэм Къэбэртэе-Бэлхъарым, Къэрэшэ-Щэрджэсым, Адыгэим ясуретышхэм ялофшагъэхэр къышагъэлэгъоштых.

— Живописым, графикэм, бгъэфедэн пльэкыишт искуствэм яхылгэгэе сурэтхэу я XX – XXI-рэ лэшлэгъухэм ашыгъэхэр музеим къышагъэлэгъоштых, — къытуагъ Адыгэ Республикаан культурамкэ ими-

нистрэу Аулэ Юрэ. — Искусствэм пышагъэхэр сурэти 100-мехъум яплышиштэх.

Шышхъэлум и 15-м нэс сурэтхээр музеим къышагъэлэгъоштых. Зэхахьэр непэ сыхыатыр 3-м рагъэхьешт.

Тикинофильмэхэр

Нэлэ төлбүүнт
Къералыгъо гъэпсыкэ илэу Адыгэир зыпсэурэр ильэси 100 зэрхуурэм фэгъэхыгъэ фильмэр Урысыем ителеканалэу 24-м бэдзэогъум и 27-м, пчыхьэм сыхыатыр 9-м къигъэлэгъошт.

Республикэм и Къералыгъо телерадиокомпание «Адыгэим» журналистэу Къудаикъо Алый фильмэр ыгъэхъазырыгъ. Режиссерыр Емкүж Андзор.

Зэхэзышагъэр ыкыни къыдэзыгъэхэрэм:
Адыгэ Республикаан лъепкъ Иофхэмкэ, Икыбын къэралхэм ашыпсэурэ тильэпкъэгъухэм адирягээ зэхъынгъэхэмкэ ыкыни къэбар жууѓэм иамалхэмкэ и Комитет Адрессыр: ур. Крестьянскэр, 236

Редакциер зыдышыгъэр:
385000,
къ. Мыеекуапэ, ур. Первомайскэр, 197.

Телефонхэр:
приемнэр:
52-16-79,

Редакцием авторхэм къайхыэр А4-къэ заджэхэрэ тхъапхээ зипчъагъикэ 5-м эмыхъухэрэр ары. Сатырхэм азыфагу 1,5-рэ дэлтээ, шрифтыр 12-м нахь цыкынэу щытэп. Мы шапхъэхэм адимыштэрэ тхъгъэхэр редакцием зэхъегъэхэрэй.

E-mail: adyvoice@mail.ru

Зыщаушихъятыгъэр:
Урысые Федерацием хэутын Иофхэмкэ, телефонкъэтынхэмкэ ыкыни зэллыгъэсикэ амалхэмкэ и Министерствэ и Темир-Кавказ чыпхэгъэришланы, зэраушыхъятыгъэ номерыр
ПИ №ТУ23-00916

Зыщаутийнхъятыгъэр
ОАО-у «Полиграф-ЮГ», 385000, къ. Мыеекуапэ, ур. Пионерскэр, 268

Зэкіэмкі пчъагъэр 4799
Индексхэр П 4326
П 3816
Зак. 1328

Хэутынум узчи-къэтхэнэу щыт уаххтэр Сыхыатыр 18.00
Зыщаутийнхъятыгъэр уаххтэр Сыхыатыр 18.00

Редактор шхъялэр Дэрбэ Т.И.

Редактор шхъялэм игуадзэр Мэшлэкъо С. А.
Пшэдэкъын зыхыырэ секретарыр
Тхъаркъохъо А. Н.